

Temel Hukuk ve İş Hukuku

- İlk bakışta, hukuki bilgilerin hakim, savcı, avukat ve kamu yöneticisi gibi, hukuku doğrudan doğruya uygulama durumunda olan kişiler için gerekli olduğu, bunların dışında kalan alanlarda çalışanların hukuk ile ilgilerinin söz konusu olamayacağı düşünülebilir. Ancak, işin biraz derinine inilince, bu düşüncenin hiç de doğru olmadığı ortaya çıkar. Çünkü hukuk, günlük yaşantımızda giriştiğimiz, daha doğrusu girişmek zorunda bulunduğumuz ilişkilerden büyük bir çoğunluğunu düzenleyen kurallar bütünü olduğu içindir ki, hukukçu olsun olmasın herkesi, hepimizi ilgilendiren bir bilim dalıdır.

- İnsanın doğması ve ölmesi bile hukuku ilgilendiren olaydır. Otobüse binmek, çarşıda alışverişte bulunmak, lokantada yemek yemek, sinemaya, tiyatroya ve hatta maça gitmek bile hukukun düzenleme alanına giren olaylardır. Yüklüce bir para ödeyerek futbol maçı seyretmeye gittiniz; maç daha başlangıçta hakemlerin gelmemesi nedeniyle yapılamadı. Şimdi ne olacak? Paranızı geri alabilecek misiniz? Bu önemli maçın yerine gençlerin oluşturduğu iki takımla bir maç oynatsalar ve "size bir maç seyrettirdik, hoşça vakit geçirdiniz, paranızı geri vermiyoruz" deseler, bir şey yapabilecek misiniz? İşte bu tür soruların cevabını "hukuk "ta bulabileceksiniz.

- Öyleyse hukuk bilgileri, hukukçu olmayanlar için de yararlı bilgilerdir. Bu nedendir ki, bugün, hukuk bilgileri hukuk fakültelerinin dışındaki birçok yüksek öğretim kurumunda öğretilmektedir. Hukuk etrafımızı saran atmosfer gibidir. Her zaman bir hukuk atmosferi içinde yaşarız.

- Sosyal hayatın (Sosyal kavramı toplumla ilgili olan toplumsal olarak tanımlanabilir.) bir düzen içinde olması için kişilerin gerek birbirleriyle gerek toplumla olan ilişkilerinde uyacakları birtakım kuralların varlığı zorunludur. Kişiler sosyal hayattaki ilişkilerinde bu kuralların koymuş olduğu "emir" ve "yasaklara uygun biçimde davranmak zorundadırlar. Aksi halde, birtakım tepkilerle karşılaşırırlar. Bu tepkiye yaptırım (müeyyide) diyoruz. İssız bir adada tek başına yaşayan bir adam için kural koymak anlamsız olur.

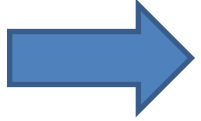
- Canlıları bir arada tutan ve birlikte bir düzen içerisinde sürdüren bazı kuralların var olduğunu görürüz. Evrendeki her şey belirli bir düzen ve kural içerisinde gelişmektedir. Örneğin arılar, kovandaki bazı arıların işçi, bazılarının bekçi, bazılarının saka yani su getirdiklerini görürüz. Kraliçe arı ise her şeyden sorumlu ve düzenin işlemesi ile görevlidir.
- Öğrenci olarak da bazı kurallara uymamız gerekmektedir. Hocadan önce sınıfta hazır bulunmak, sınavda kopya çekmemek, kamu mallarına zarar vermemek, çok çalışmak dersleri geçmek gibi

Hukuk, sosyal hayatı düzenleyen kurallardan sadece biridir. Diğer sosyal kuralları din, ahlak ve görgü kuralları olarak sayabiliriz.

Din Kuralları

- Tanrı tarafından konulan ve peygamberler aracılığıyla insanlara ulaştırıldığına inanılan bir takım emir ve yasaklardır. Din kurallarına uyulduğu zaman sevap uyulmadığı zaman ise günah işlenmiş sayılır.

Yaptırımı (müeyyidesi) manevidir.

Örneğin günahkar sayılmak.

Teokratik devlet ve laik devlet nedir araştırınız?

Türkiye Cumhuriyeti laik bir devlettir. Ne anlamaktasınız?

Ahlak Kuralları

- İnsanların kendilerine ve diğer insanlara karşı olan görev ve sorumluluklarını düzenleyen davranış kurallarıdır. İyi huy ve davranışlardır.

 Yaptırımı manevidir.

Örneğin toplum tarafından ayıplanma, dışlanma

Herkesin iyiliğini isteme

- Sübjektif (Kişisel) Ahlak Kuralları

İnsanların kendilerine karşı olan ödev ve sorumluluklarını düzenleyen kurallardır.

- Objektif (Toplumsal) Ahlak Kuralları

İnsanların diğer insanlara karşı olan ödev ve sorumluluklarını düzenleyen kurallardır.

Görgü Kuralları

- Aynı çevrede yaşayan kişilerin benimsediği ve kişilerin diğer insanlarla karşılaştıkları zaman takınmaları gereken tavırları, konuşma selamlaşma, yeme, içme tarzları, düğün ve benzeri törenlerdeki davranışları gösteren kurallardır.

 Yaptırımı manevidir.

Görgüsüz, saygısız, kaba olarak nitelendirilme

Örf ve Adet Kuralları

- Toplum içindeki insanların uzun zamandan beri yaptıkları, kendiliğinden ortaya çıkan ve toplumun uygulanmasını zorunlu saydığı ortak davranış kurallarının tümüdür.

→ Yaptırımı manevidir.

Örneğin kına gecesinin düzenlenmesi, çeyiz, nevruz

Hukuk Kuralları

- Toplum halinde yaşayan insanların birbirleriyle devletle olan ilişkilerini, haklar ve yükümlülükler çevresinde düzenleyen kurallarını tümüdür.

 Yaptırımı maddidir.

Hukuk kurallarını sosyal hayatı düzenleyen diğer kurallardan ayıran en önemli özellik, hukuk kurallarını maddi yaptırım ile desteklenmiş olmasıdır.

Sosyal Düzen Kurallarının Karşılaştırılması

Kriterler	Din Kuralları	Ahlak Kuralları	Örf ve Adetler	Hukuk Kuralları
Tarafları	Allah ile kul arasındadır.	Toplum ile kişi arasındadır.	Toplum ile kişi arasındadır.	Toplum ile kişi veya kişi ile kişi arasındadır.
Biçimi	Kutsal kitapta yazılı ve sözlü olarak yer alır.	Uygulama şeklinde görülür.	Uygulama şeklinde görülür.	Yazılıdır.
Kaynağı	Allah yada kutsal güçten doğar	Belli değildir.	Belli değildir.	Devlettir.
Kapsamı	Günah ve sevap işler şeklinde belirlenir.	İyi kötü şeklinde belirlenir.	Töre ve adetlerden oluşur.	Emir ve yasaklar belirtilir.
Amacı	İnançlı insan yetiştirmek	İyi ve güzel nitelenen davranışları yaymak	Örf ve adete uygun davranışları geliştirmek	Hukuka uygun davranmayı sağlamaktır
Yaptırım	Ölüm sonrası cennet ve cehennem	Ahlaksız olarak nitelendirilir	Görgüsüz olarak nitelendirilir	Ceza, icra, tazminat, iptal, hükümsüzlük ¹⁴

YAPTIRIM (MÜEYYİDE)

- Sosyal hayatı düzenleyen kurallara uyulmadığında karşılaşılan tepkidir.

Maddi Yaptırım

Ceza, Cebri icra, Hükümsüzlük, iptal, Tazminat

Sadece hukuk sisteminde uygulanan yaptırımlardır.

Manevi Yaptırım

Din, görgü ve ahlak kurallarına uyulmadığında uygulanır.

Ayıplama, kınama

Günahkar sayılma

Hukuk Kurallarının Yaptırımları

- Yaptırım(müeyyide) herhangi bir hukuk kuralının koyduğu emir ve yasaklara uygun davranmama onun yap dediğini yapmama veya yapma dediğini yapma dediğinde karşılaşılabacak tepkidir.
- Hukuk kurallarının yaptırımları maddidir.
- Yaptırımın maddi olması demek, bir hukuk kuralına aykırılık halinde devletin, kamu gücünü kullanarak hukuk kurallarını ihlal eden kimsenin bu aykırı davranışın sonucuna katlanmasını sağlamasıdır.

Hukuk kurallarının Yaptırımları

Ceza

Cebri İcra

Tazminat

İdari İşlemlerde İptal

Hükümsüzlük

CEZA

- Devlet tarafından konulan ve suç olarak belirlenen davranışları yapanların karşılaşacakları yaptırımlardır.
- Kamu hukuku dallarından birisi olan ceza hukukunun konusuna girer ve devlet tarafından kamu gücü kullanılarak yerine getirilir.
- Kasten adam öldürme suçunu işleyen bir kimsenin bu fiiline karşı devlet tarafından konulan müeyyide müebbet hapis cezasıdır.

- Mahmut geçerli bir rızaya dayanmaksızın Recep'ten organ satın almıştır. Türk ceza kanununda organ ve doku ticareti olarak ifade edilmiş bu suçtan dolayı Mahmut 7 yıl hapis cezası almıştır. Örneğimize Mahmut suç işlediği için ceza yaptırımı ile karşılaşmıştır.
- Hapis cezası
- Disiplin cezası
- Para cezası
- Kamu hizmeti cezası

CEBRİ İCRA

- Borcunu yerine getirmeyen kimsenin, o borç ilişkisinin alacaklısı tarafından devlet gücü kullanılarak borcunu yerine getirmeye zorlanmasıdır.
- Kamu hukuku dallarından birisi olan icra hukukunun yaptırımıdır.
- Bir miktar borcu olan kimsenin bu borcunu zamanında ödememesi sebebiyle alacaklısının devletin icra organları vasıtasıyla borçlunun malını haczettirmesi, sattırması ve satış parasından alacağına kavuşması.

- Yoksulluđa düşmüş annesine bakmakla yükümlü olan bir kimse, nafakayı ödemez ise devletin yetkili makamları bu yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlar. Devlet zoru ile nafakanın ödettirilmesi cebri icra yaptırımına örnektir.

TAZMİNAT

- Bir kimsenin hukuka aykırı olan fiiliyle başka bir kimseye zarar vermesi sonucu ortaya çıkan bu zararın ödenmesine mahkûm edilmesine yönelik yaptırımdır.
- Özel hukuk yaptırımlarından birisidir.

MADDİ TAZMİNAT

- Verilen zarar maddi nitelikte ise zararı veren kişi maddi tazminatla karşı karşıya kalır.

MANEVİ TAZMİNAT

- Verilen zarar manevi nitelikte ise zararı veren kişi manevi tazminatla karşı karşıya kalır.

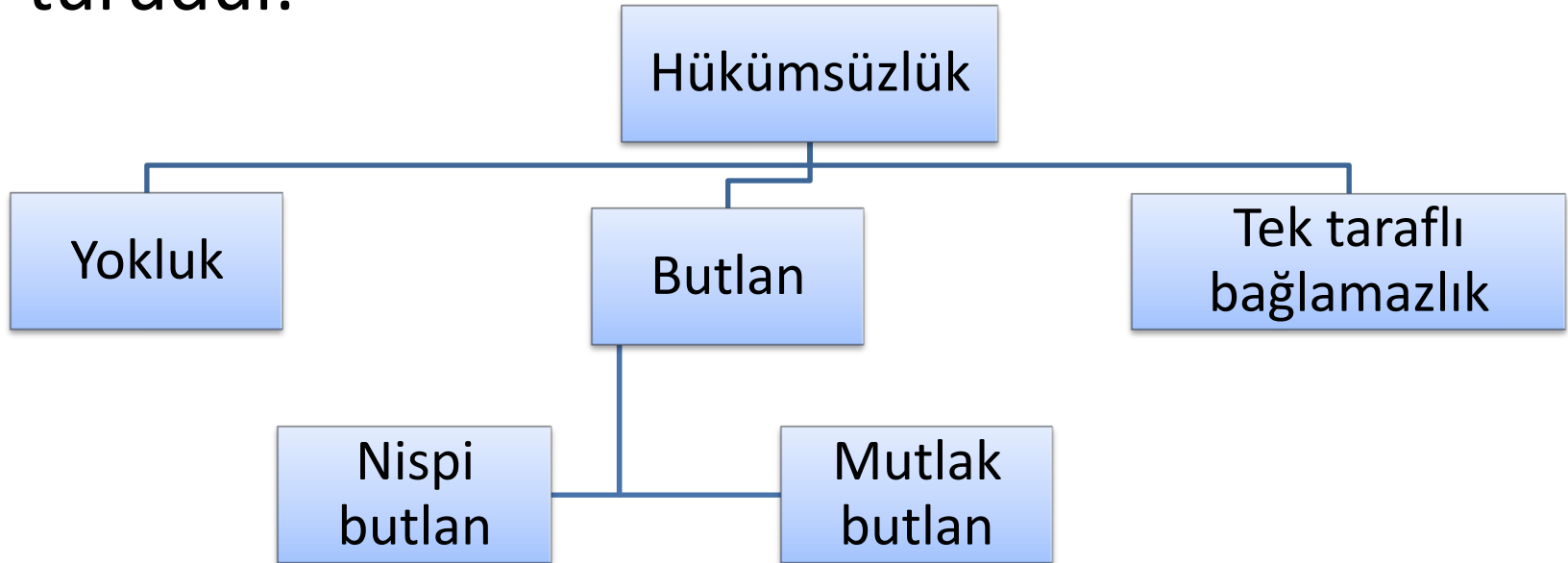
- Arızalan kamyonunu onardığı sırada kimliği belirsiz bir kişinin kullandığı aracın çarpması sonucu ölen şoförün yakınları işverenin aracın periyodik bakımlarını yaptırmadığı sebebiyle kusurlu olduğu için işverene tazminat davası açabilir.

İDARİ İŞLEMDE İPTAL

- Hukuk kurallarına aykırı olarak yapılan idari işlemin yargı kararlarıyla ortadan kaldırılmasıdır.
- Kamu hukuku dallarından biri olan idare hukukunun yaptırımıdır.
- Usulüne aykırı bir şekilde belediyenin kamulaştırdığı bir arazi ile ilgili olarak arazi sahibinin idare mahkemesine dava açması ve davayı kazanıp kamulaştırma işlemini iptal ettirmesi

HÜKÜMSÜZLÜK

- Bireyler arasındaki hukuki işlemlerin, kanunun öngördüğü şekilde ya da kanuna aykırı olarak yapılması halinde karşılaşılabilecek yaptırım türüdür.

YOKLUK

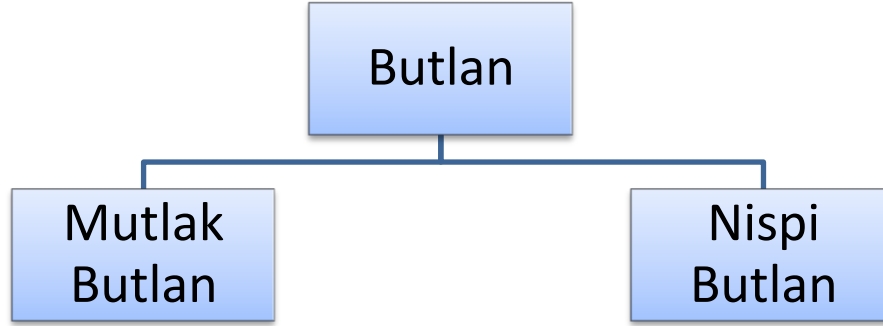
- Hukuki işlemlerin kanunun belirttiği kurucu unsurlardan birine uyulmadan yapılması halinde bu işlemin hiç yokmuş gibi, hiçbir sonuç doğurmaması olayıdır.
- Sakat işlem hukuken hiç doğmamış sayılır.
- Sakat olan işlem için mahkemenin karar vermesine gerek yoktur.
- Hukuki işlemin kurucu unsurlarından birinin eksik olması yokluğa sebeptir.
- Hukuki işlem hiç yapılmamış sayılır.

Örnek

- Kişilerin nasıl evlenecekleri kanunla belirtilmiştir. Sadece dini nikah ile yaşayan çiftleri hukuk düzeni evli saymaz. Bu evlilik yok sayılır. Burada eksik olan kurucu unsur evliliğin resmi evlendirme memurunca yapılmamasıdır. Hukuk alanında hiçbir şekilde doğmayan bu evlilik için geçersizliğin mahkeme tarafından tespit edilmesine gerek yoktur.
- İki aynı cinsten kişinin evliliği yok hükmündedir.

BUTLAN

- Hukukta iki çeşit butlan vardır.

- **Mutlak butlan:** Bir hukuki işlemin kanunda aranan kurucu unsurlara sahip olmasına rağmen kanunun emredici hükümlerine aykırı olmasıdır.
- Hukukun aradığı ve emrettiği şekle uygun yapılmadığı için yapılan hukuki işlemin başından beri geçersiz sayılmasıdır.

- Bir hukuki işlemin mutlak butlanla geçersiz sayılması için mahkemenin karar vermesi gerekir.
- Butlan davası herkes tarafından açılabilir ve hakim tarafından doğrudan doğruya dikkate alınabilir.
- Hukuksal işlemlerin, hukukun emredici hükümlerine, genel ahlak ve adabı, kişilik haklarını, kamu düzenini ihlal etmeleri durumu kesin hükümsüzlüktür (mutlak butlan)
- Örneğin akıl hastalığı olan kişinin evliliği mutlak butlan ile sakattır.
- Medeni kanuna göre üçüncü dereceye kadar kan hısımların yani bir kimsenin dayı, amca, hala ve teyzesi ile evlenmesi yasaktır. Kanunun emredici hükümlerine aykırı şekilde böyle bir evlilik yapılmışsa bu baştan itibaren geçersizdir.

- **Nispi Butlan:** bir hukuki işlemin, kanunda aranan kurucu unsurlara sahip ve kanunun emredici hükümlerine uygun ancak işlemi yapan iradede sakatlık olması durumudur.
- Sakatlık ve noksanlık giderildiği takdirde hukuki işlem geçerli sayılır ve uygulanır.
- Örneğin evlilik mukavelesine sarhoş edilerek imza attırılan birinin evliliği nispi butlan ile sakattır.
- Bir tekstil firması kumaş toptancısına gönderdiği faksta 1000 top kumaş yazacağına 10.000 top kumaş yazarak irade ile beyan arasında uygunluğun doğmasına sebep olmuştur. Tekstil firması hatasına dayanarak bir yıllık süre içinde sözleşmesini feshederek başından itibaren geçersiz hale getirebilir

- Ayırt etme gücünden yoksun kişiler
- Kişilik haklarının ihlali
- Hukuk ve ahlaka aykırılık
- Hile
- Olanaksızlık
 - Bunların hepsi BUTLAN sebebidir.

TEK TARAFLI BAĞLAMAZLIK

- Bir hukuki işlemin geçerliliğinin belirli bir kişi veya makamın onayına bağlı olduğu halde bu onay alınmadan yapıldığı için hukuki işlemin geçersiz sayılmasıdır. Bu hukuki işlem, taraflardan sadece onay ile işlemi yapabilecek olanı bağlamaz.
- Velisinin onayı olmadan 16 yaşındaki bir kişinin yetişkin birisi ile yaptığı satım sözleşmesi küçüğü bağlamazken yetişkini bağlar. Velisi sonradan onaylarsa sözleşme iki taraf içinde geçerlilik kazanır.

Hukuk Türleri

```
graph TD; A[Hukuk Türleri] --> B[Pozitif hukuk]; A --> C[Mevzu hukuk]; A --> D[Tarihi hukuk]; A --> E[Tabii hukuk];
```

**Pozitif
hukuk**

**Mevzu
hukuk**

**Tarihi
hukuk**

**Tabii
hukuk**

POZİTİF HUKUK

- Yürürlükteki hukuk-olağan hukuk-müspet hukuk da denebilir.
- Bir ülkede belirli bir dönem yürürlükte olan yazılı ve yazısız hukuk kurallarının hepsine denir.
- Hukuk kurallarının kaynakları denildiğinde ise pozitif hukukun kaynakları anlaşılmalıdır.
- Örf adet kuralları da pozitif hukuk kapsamındadır

MEVZU HUKUK

- Bir ülkede yetkili makamlar tarafından yapılan, yürürlükte olan hukuk kurallarının tümüne denir.
- Yetkili makamlar tarafından konulan kurallar yazılı kurallara **mevzuat** denir. Pozitif hukuk ile mevzu hukuk arasındaki fark; pozitif hukukun yazılı olsun veya olmasın yürürlükteki tüm kuralları ifade ettiği halde; mevzu hukuk, sadece yazılı olan yani yetkili organlarca konulmuş bulunan kuralları kapsar.

TARİHİ HUKUK

- Yürürlükte olmayan yürürlükten kalkmış olan hukuktur.

TABİİ HUKUK

- İdeal hukuk – doğal hukuk da denebilir.
- Toplum ihtiyaçlarını temel alan, adalet düşüncesini öngören ve aklın rehberliğiyle ulaşılabilecek hukuktur.
- Doğal hukuk olması gerekeni, pozitif hukuk ise mevcut olanı ifade eder.